

André J.F. Köbben

Een opruiende boodschap

In reactie op... Trudy Dehue: 'Alle boeken de wetenschap uit; om te beginnen die in het Nederlands'

***De Academische Boekengids* 25, februari 2001, pp. 16.**

Wie reageert op een artikel doet dat meestal omdat hij het daarmee hartgrondig oneens is. Maar in dit geval schrijf ik omdat ik het met inhoud en strekking ervan zo hartgrondig eens ben. Het gaat om het relaas van Trudy Dehue in nummer 23 'Alle boeken de wetenschap uit, om te beginnen die in het Nederlands'. Zij laat zien dat een boek, zeker een in het Nederlands geschreven boek, bij de kwaliteitsmetingen zoals die nu al jaren aan de universiteit in zwang zijn, niet of nagenoeg niet meetelt. Haar betoog heeft als tactisch bezwaar dat zij beschrijft wat haarzelf is overkomen, dat zou tegen haar gebruikt kunnen worden. Daarom is het goed ook met andere voorbeelden aan te tonen hoe schadelijk en bizar dat soort mechanisch tellen en meten kan uitpakken.

Een medewerker van mij was bezig zo'n 'mooi boek' te schrijven, in het Nederlands want het ging over een episode van de Nederlandse geschiedenis. Dat nam een paar jaar in beslag en daar werd hij knap zenuwachtig van: 'Ik voldoe niet meer aan de rare publicatienormen. Ik kan maar beter een paar artikeltjes in het Engels schrijven, anders vlieg ik er bij een volgende bezuinigingsronde uit', sprak hij (of woorden van die strekking). Zelf ben ik als door een wonder ontsnapt aan die tellerij en nu ben ik er Gott sei Dank te oud voor. Maar toch. In de eerste helft van mijn loopbaan heb ik verschijnselen in verre oorden bestudeerd, waarover ik veelal in het Engels of Frans heb gerapporteerd. Ik zou toen, verbeeld ik me, heel aardig hebben gescoord volgens de gangbare bibliometrische regels. Maar helaas, daarna ben ik me gaan bezighouden met de Nederlandse samenleving, waarover ik dan ook in het Nederlands rapporteerde. Sindsdien zou mijn score, als je het ging uitrekenen, op deerlijke wijze zijn gekelderde, al ben ik méér gaan publiceren dan voorheen.

Ik spreek hierboven op wat schampere manier over 'mechanische tellerij'. Dat lijkt erop te wijzen dat ik niets zie in bibliometrische technieken. Toch wel. Neem biochemici. Zij bestuderen verschijnselen die zich overal ter wereld op dezelfde wijze voordoen, bovendien leggen zij hun resultaten meestal vast in betrekkelijk korte artikelen. Er kon daardoor een duidelijke hiërarchie ontstaan van tijdschriften op dit gebied, waarbij Amerikaanse tijdschriften aan de top staan. Vooral als het niet gaat om individuele geleerden, maar om de kwaliteit van hele instituten, kun je hier redelijk uit de voeten met de genoemde technieken.

De ellende is alleen dat men deze klakkeloos en redeloos is gaan toepassen op andere vakgebieden zoals de humaniora en de wetenschappen van cultuur en samenleving waaronder de historische, waar de omstandigheden gans anders zijn. Daar zijn boeken wél belangrijk. En waarom zou een mens een geschrift over de geschiedenis van de Amsterdamse kraakbeweging in een Amerikaans tijdschrift willen publiceren, tenzij dan om ermee te pronken op zijn conduitestaat? Maar we schrijven toch om te worden gelezen, of zie ik dat verkeerd? Deskundigen geven in een gesprek onder vier ogen ook wel toe dat hun criteria in deze gevallen tekortschieten, alleen, zij trekken daaruit niet de consequenties. Uit gemakzucht neem ik aan. Het is wel degelijk mogelijk adequatere maatstaven aan te leggen voor de genoemde vakken. Maar dat kost tijd en moeite.

Mijn laatste en meest krasse voorbeeld betreft Frank Bovenkerk, hoogleraar criminologie te Utrecht. Sinds 1972 is er een gestage stroom publicaties van zijn hand verschenen, twaalf boeken, 137 delen van boeken, artikelen, zo'n veertig recensies (die door de tellers ten onrechte niet als volwaardige producten worden erkend) en ten slotte stukken in dag- en weekbladen en columns. Belangrijker dan de kwantiteit is de kwaliteit. Welnu: hij schrijft helder en boeiend, het gaat bij hem altijd om dingen die er werkelijk toe doen, zowel wetenschappelijk als maatschappelijk. Veel van zijn geschriften zijn gebaseerd op eigen veldwerk, hetwelk getuigt van vernuft en originaliteit. Maar ja, ook hij heeft de makke dat hij meest schrijft over Nederlandse aangelegenheden in het Nederlands.

Bovenkerk heeft in Utrecht zijn aanstelling binnen de juridische faculteit. Kortgeleden werd voorgesteld hem ook te benoemen in de sociale faculteit, maar dat werd afgewimpeld want, zeiden de rekenmeesters, hij heeft te weinig gepubliceerd! Kijk maar, slechts dertig publicaties in het Engels, en dat is het enige dat telt. Wie meent dat het bestuur van deze faculteit op dit punt alleen staat, heeft het mis. Tot zelfs binnen de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen zijn geluiden van deze aard te horen.

Bij de koffie en de borrel wordt er veel gemord over de besproken misstand, maar niemand doet er wat aan. Daarom de volgende opruiende boodschap: 'intellectuele proletariërs aller standen, verenigt u. EN PIK HET NIET LANGER.'

'Alle boeken de wetenschap uit; om te beginnen die in het Nederlands', Trudy Dehue

André J.F. Köbben, Leiden.